

SAMMENFATNING OG KONKLUSION

Årsagerne til bankens sammenbrud

Det er vores vurdering, at bankens sammenbrud i november måned 2008 i det væsentligste skyldtes en kombination af følgende forhold:

- Bankens valgte høje risikoprofil (høj udlånsvækst, stor koncentration og satsning på ejendoms- og pantebrevssektoren, et højt blanco element i store låneengagementer).
- Bankens mangelfulde risikostyring og creditsagsbehandling (manglende overordnet kreditpolitik om bankens involvering i fast ejendom og pantebreve, omfanget af presserende sager, en dårlig risikostyring og en mangelfuld sagsbehandling af creditsager).
- Den negative udvikling på ejendomsmarkedet.
- Den negative udvikling på pengemarkedet og aktiemarkedet (den globale finanskriser).

Vi har nærmere vurderet de to førstnævnte faktorer, der skyldes bankens egne forhold, mens de to sidstnævnte faktorer skyldes udefra kommende omstændigheder. De to bankinterne forhold har efter vores mening forårsaget en væsentlig del af bankens samlede tab.

Ad risikoprofilen

Banken har i forhold til andre finansielle institutter haft en meget høj udlånsvækst (71 % i 2005, 77 % i 2006 og 76 % i 2007). Dette er sket som følge af en bevidst og offentliggjort strategi om at udvikle banken fra at være en lokal bank til at være "*Bank nr. 2*" for store erhvervs kunder uden for lokalområdet, samt ved at etablere betydelige nichevirksomheder inden for områderne pantebrevshandel, ejendomsadministration, nødlidende fordringer, anpartsinvestering mv. Denne strategi har på udlånsområdet tiltrukket større, nye kunder uden for lokalområdet, primært inden for områder relateret til fast ejendom og pantebreve og ofte med en aggressiv investeringsprofil. Således viser bankens opgørelse over bankens 14 største udlånskunder pr. 31. december 2007 med en samlet bevillingsramme på ca. 2,9 mia. kr., at de næsten alle har tilknytning til ejendoms- og pantebrevssektoren.

Bankens vækstpolitik og den valgte markante fokusering på fast ejendom og pantebreve indebar i sig selv en betydelig risiko for tab, da fast ejendom er en cyklisk branche, der er stærk konjunkturfølsom, og erfaringsmæssigt fra tid til anden har været udsat for betydelige udsving.

Denne accepterede risiko var i ebh bankens tilfælde forøget gennem bankens politik om at tillade et betydeligt blanco element ved udlån. Herved påtog banken sig en væsentlig engagementsrisiko i forbindelse med lånenes etablering. Af revisionsprotokollatets ledelsesresumé i årsrapport 2007 fremgår, at der for bankens 12 største engagementer er et blanco element i niveauet 65 % (ebh fonden og Icarus Invest er ikke medtaget).

Risikoen var ligeledes forhøjet ved meget betydelige udlån til ebh fonden. Fondens væsentligste aktiv var en aktiepost på ca. 45 % i ebh bank, siden 2005 værdiansat i fondens regnskab til markedsværdien (kursværdien). Risikoen på bankens udlån til ebh fonden stod og faldt derfor med ebh aktiens værdi.

Bankens risiko var yderligere forøget som en følge af, at banken ikke havde fastsat overordnede detaljerede retningslinjer for bankens risikoprofil inden for fast ejendom og pantebreve. Banken havde heller ikke tilstrækkelige rapporteringsprocedurer, der kunne sikre bankens ledelse et samlet overblik over udviklingen i en meget kompliceret forretningsstruktur med omfattende koncerninterne transaktioner.

Bankens høje risikoprofil forudsætter en solid solvensoverdækning til at imødegå betydelig tab på bankens udlånsmasse. Banken opgjorde sit individuelle solvensbehov uden hensyntagen til, at bankdriften kun udgjorde ca. 25 % af bankens overskud, og at banken herudover drev en omfattende kommerciel virksomhed. Dertil kommer, at Finanstilsynet advarede om, at en høj gearing erfaringsmæssigt medførte en likviditetsrisiko.

Den af banken valgte høje risikoprofil forudsætter, hvis den er forsvarlig i sig selv, som et minimum, at kreditkontrol, risikostyring og kredithåndværk fungerer optimalt tilfredsstillende, og at udlånskunderne og deres projekter har en høj bonitet. Da det i sommeren 2008 stod klart, at denne forudsætning ikke var opfyldt, var bankens solvensoverdækning (stødpudekapital) alt for beskeden til at kunne redde banken fra et sammenbrud.

Ad den mangelfulde risikostyring og kreditsagsbehandling

Bankens risikostyring og kreditsagsbehandling har været mangelfuld og kritisabel, hvilket bl.a. er konstateret på følgende områder:

- Der har manglet en overordnet kreditpolitik for bankens eksponering inden for fast ejendom og handel med pantebreve.
- Der har været et meget stort antal efterbevillinger til bestyrelsen, benævnt som de såkaldt "*presserende tilfælde*". Der er efter vor opfattelse tale om en forkert anvendelse af direktionsinstruksens bestemmelse om "*presserende tilfælde*", ligesom de presserende sager har ført til, at sædvanlige retningslinjer for kreditsagsbehandling i et stort antal sager ikke har været overholdt.
- Der har været utilstrækkelige forretningsgange for kreditkontorets engagementsvurderinger.
- Der har været mangelfuld sagsbehandling i kreditsagerne, herunder
 - mangelfuldt grundlag for bevilling af større engagementer
 - manglende løbende økonomisk opfølgning, f.eks. fremskaffelse af nyere periode-rapporter og budgetter
 - ikke gennemførte sikringsakter

- manglende registrering af relevante data
- mangelfulde sagsmapper mv.
- Dårlig kreditbonitet hos nogle store erhvervs kunder og mangelfuld konstatering og kontrol heraf.
- Manglende overblik, styring og kontrol med låntagerens koncernengagementer.

Den mangelfulde risikostyring og sagsbehandling har efter vores vurdering forbindelse med, at bankens topledelse på egen hånd og i et meget betydeligt omfang har bevilget udlån til nye større kunder som presserende bevillinger og med meget store blanco andele uden for koncernens lokalområde. Dette har ført til, at disse sager først er blevet sagsbehandlet efter bevilling, og efter at lånene er blevet udbetalt. Dette forhold har ført til en mere lempelig kreditsagsbehandling og efterfølgende kontrol, end det er forudsat i bankens interne retningslinjer og efter sædvanlige regler om bankmæssig god behandling af creditsager.

Hvem har ansvaret for bankens sammenbrud?

Finn Strier Poulsen

Vi finder det kritisabelt, at Finn Strier Poulsen som bankens administrerende direktør har gennemført bankens vækststrategi på udlåns- og garantiområdet ved i forhold til bankens størrelse at lade banken yde omfattende lån og garantier inden for ejendoms- og pantebrevssektoren på kreditmæssigt uforsvarlige vilkår og med en accept af, at banken derved blev påført en betydelig engagementsrisiko i tilfælde af ændrede konjunkturer for prissætningen på fast ejendom. Vi finder, at Finn Strier Poulsen har tilsidesat sine pligter som administrerende direktør i banken, og at hans handlinger og undladelser indebærer en overtrædelse af aktieselskabslovens § 54 og lov om finansiell virksomhed (FIL) § 71.

Vi finder særligt anledning til at fremhæve, at Finn Strier Poulsen:

- har accepteret, at en række meget store lån tæt på 25 %-grænsen i FIL § 145, stk. 1, er blevet ydet med et betydeligt blanco element, hvilket har forøget bankens risici væsentligt,
- har godkendt, at de store udlånsbevillinger er blevet bevilget af ham selv og i et vist omfang af andre medlemmer af ledelsen gennem et misbrug af kreditinstruksens undtagelsesbestemmelse om "presserende tilfælde", hvorved bestyrelsens bevillingskompetence reelt er blevet sat ud af kraft, ligesom den sædvanlige kreditsagsbehandling i disse sager er blevet væsentligt tilsidesat,
- har accepteret, at Kreditkontoret i banken på grund af den store udlånsvækst og den særlige bevillingsprocedure omkring "presserende tilfælde" ikke har været i stand til at yde en god og sædvanlig kreditsagsbehandling af de mange creditsager, der var en følge af bankens betydelige udlånsvækst, og at han har undladt at tilføre Kreditkontoret forøgede

ressourcer til at sikre en tilfredsstillende kreditsagsbehandling i overensstemmelse med bankens retningslinjer herfor,

- har undladt at etablere forsvarlige rammer på kreditområdet til sikring af, at bankens udlånvækst ville finde sted inden for overordnede og styrede rammer og med angivelse af klare og præcise rammer for bankens kreditrisici og risikostyring, f.eks. ved at fastsætte grænser for bankens eksponering inden for fast ejendom og pantebreve, størrelsen af enkeltengagementer, udlånskundernes profil mv.,
- har undladt at orientere bestyrelsen om, at de store udlån til nye store kunder inden for ejendoms- og pantebrevssektoren ikke blev undergivet en kreditsagsbehandling og kontrol, der var forudsat i retningslinjerne, og at Kreditkontoret havde behov for tilførsel af yderligere ressourcer for at kunne håndtere en tilfredsstillende kreditsagsbehandling.

Såfremt Finn Strier Poulsen havde sikret en mere begrænset tilgang af nye store kunder, og at de store udlånsager var blevet underkastet en sædvanlig bestyrelsesbehandling, ville bankens udlånvækst efter vores vurdering være blevet væsentligt lavere, blanco elementet mindre, og boniteten af udlånsporteføljen højere. Derved ville bankens tab med stor sandsynlighed være blevet mindre.

Finn Strier Poulsens handlinger og undladelser kan efter vores vurdering tilregnes Finn Strier Poulsen som uagtsom, hvorfor han er erstatningsansvarlig over for banken for det tab, som banken har lidt som følge heraf, jf. aktieselskabslovens § 140.

Jens Nielsen

Som medlem af koncerndirektionen i perioden 1. september 2001 – 26. marts 2008 har Jens Nielsen, der har medunderskrevet årsrapporterne i perioden, efter vores vurdering haft et medansvar for bankens store udlånvækst, de store blanco engagementer, misbruget af undtagelsesbestemmelsen om "presserende tilfælde", for undladelsen af at sikre en passende kreditpolitik og risikostyring samt for den manglende tilførsel af passende ressourcer til bankens kreditkontor.

Vi finder derfor, at Jens Nielsens ansvarsgrundlag er principielt det samme som for Finn Strier Poulsen. Det forhold, at Jens Nielsen efter direktionens indbyrdes ansvarsfordeling i al væsentlighed ikke havde ansvaret for udlånsområdet, men havde fokus på likviditeten og på ledelsen af afdelingen i Horsens og datterselskaberne ændrer ikke herved.

Vi finder, at Jens Nielsens handlinger og undladelser kan tilregnes ham som uagtsom, hvorfor han er erstatningsansvarlig over for banken for det tab, banken har lidt som en følge heraf.

Finn Jensen

Det er vores vurdering, at direktør Finn Jensen som daglig leder af bankforretningen sammen med Finn Strier Poulsen var den centrale person i forbindelse med bankens store udlånvækst, og

at flertallet af de nye storkunder i realiteten er akkvireret af ham selv og Finn Strier Poulsen og netværket omkring dem.

Vi finder, at Finn Jensen, for så vidt angår bankens udlån og garantier, kan kritiseres i samme omfang, som var tilfældet med Finn Strier Poulsen, og at Finn Jensens handlinger og undladelser kan tilregnes ham som uagtsom, hvorfor han er erstatningsansvarlig over for banken for det tab, banken har lidt som følge heraf.

Flemming Sørensen

Underdirektør Flemming Sørensen var ansvarlig for bankens kreditkontor og deltog i denne egenskab i bestyrelsesmøderne.

Flemming Sørensen har efter vores vurdering haft fuldt kendskab til bankens høje risikoprofil på udlåns- og garantiområdet, det store blanco element, årsagerne til de mange presserende sager og den som konsekvens heraf forringede kreditsagsbehandling samt kreditkontorets mangelfulde ressourcer.

Vi finder det kritisabelt, at Flemming Sørensen ikke på en mere klar og tydelig måde har orienteret bankens bestyrelse om disse forhold og om den meget betydelige kreditrisiko, der var forbundet hermed. Vi finder tillige, at han som den ansvarlige leder af bankens kreditkontor på egen hånd burde have taget initiativ til at søge ændret en række af de nævnte forhold.

Det er vores vurdering, at Flemming Sørensens handlinger og undladelser kan tilregnes ham som uagtsom, hvorfor han er erstatningsansvarlig over for banken for det tab, banken har lidt som en følge heraf.

Bestyrelsen

Det er vores samlede vurdering, at de enkelte medlemmer af bankens bestyrelse har handlet ansvarspådragende over for banken ved at have undladt

- at fastsætte en overordnet kreditpolitik på ejendoms- og pantebrevsområdet og vurdere nødvendigheden af at fastsætte grænser for bankens maksimale eksponering inden for ejendoms- og pantebrevssektoren, på enkeltengagementer, og på den samlede eksponering af større engagementer
- at foranledige den langvarige praksis med presserende sager standset
- at få begrænset den meget betydelige blanco element i større udlånsager inden for ejendoms- og pantebrevssektoren.

De nævnte undladelser indebærer efter vores vurdering en overtrædelse af aktieselskabslovens § 54 og FIL § 71.

Ansvarsvurderingen skal foretages for hvert enkelt bestyrelsesmedlem for sig.

Det er vores vurdering, at en aktiv tidligere indgriben fra bestyrelsens side på de nævnte områder ville have medvirket til at begrænse bankens samlede tab.

Nærmere om ansvarsfordelingen

Medlemmerne af selskabets direktion og overordnede ledelse og af bestyrelsen har et medansvar for bankens sammenbrud, og de har gennem deres handlinger og undladelser pådraget sig et erstatningsansvar over for banken for det tab, banken har lidt som en følge heraf.

Når der er flere skadevoldere, hæfter de som udgangspunkt solidarisk for tabet. Det er op til domstolene i det indbyrdes forhold at fordele ansvaret mellem flere skadevoldere i forhold til graden af den udviste skyld. Erstatningen kan nedsættes, når dette findes rimeligt under hensyntagen til skyldgraden, skadens størrelse og omstændighederne i øvrigt.

Vi har ikke tilstrækkeligt grundlag for at kunne vurdere, hvorledes et erstatningsansvar bør fordeles mellem de forskellige skadevoldere og revisorerne.

Har intern revisor et medansvar?

Det er vores vurdering, at intern revision har udført det generelle revisionsarbejde i overensstemmelse med god revisionsskik.

Har ekstern revisor et medansvar?

Det er vores vurdering, at ekstern revisor på en tilstrækkelig klar måde har orienteret bestyrelsen om den store udlånsvækst, om svaghederne i forretningsgangene og creditsagsbehandlingen samt om behovet for mere præcise risikovurderinger, risikostyring og ledelsesfokus. Det er dog vores opfattelse, at de væsentlige risikoplysninger og anbefalinger, der er fremsat i revisionsprotokollen til bestyrelsen, som et resultat af revisionens gennemgang af bankens engagementer ultimo 2007, burde have været fremhævet med henvisning til den betydelige andel af svage engagementer, OIV-engagementer, der allerede var konstateret i bankens største engagementer.

Det er vores samlede vurdering, at ekstern revision har udført det generelle revisionsarbejde i overensstemmelse med god revisionsskik.

Det er vores vurdering, at statsautoriseret revisor Jens Peter Egebjerg Hansen, der fratrådte som bankens revisor på generalforsamlingen i marts 2007 som følge af det lovmæssige rotationskrav, har omgået lovens krav ved efter sin fratreden at fortsætte som rådgiver for direktion og bestyrelse i banken.

Har årsrapporten for 2007 samt periodemeddelelserne og halvårsrapporten i perioden 1. januar – 30. september 2008 været retvisende?

Årsregnskab 2007

Det er vores vurdering, at der ikke foreligger et tilstrækkeligt grundlag for at fastslå, at der på individuelle engagementer var indtruffet objektive konstaterbare værdiforringelser med aktuelle nedskrivningsbehov, der efter gældende regler medfører krav til nedskrivninger i et sådant omfang og på et sådant tidspunkt, at den aflagte årsrapport 2007 var væsentligt fejlbehæftet.

Det er derimod vores samlede vurdering, at årsrapporten for 2007 ikke tegner et retvisende billede af koncernen og banken, idet ledelsesberetningens oplysninger om koncernens risikoprofil og indtjeningssevne ikke opfylder kravene til relevante og pålidelige oplysninger til støtte for regnskabsbrugerne i deres økonomiske beslutninger, herunder en dækkende beskrivelse af de væsentligste risici og usikkerhedsfaktorer, som koncernen og moderselskabet kan påvirkes af.

Ansvar for at afgive en ikke retvisende årsrapport påhviler bankens direktion og bestyrelse. Ved at påtage årsrapporten uden forbehold eller supplerende oplysninger har bankens interne revision og eksterne revision medvirket til at legitimere årsrapporten over for omverdenen, og har efter vores vurdering derved handlet i strid med god revisionskik.

Periodemeddelelser og halvårsrapport 2008

Det er vores vurdering, at en ikke ubetydelig del af de foretagne væsentlige reguleringer, der blev konstateret i november 2008 burde kunne henføres til perioden før 30. september 2008 og derfor burde have været indregnet i de i løbet af 2008 offentliggjorte periodemeddelelser og i halvårsrapporten.

De meddelte oplysninger i periodemeddelelserne var så kortfattede og mangelfulde, at det er vores samlede vurdering, at periodemeddelelserne i løbet af 2008 ikke indeholdt den relevante information, som er nødvendig for at give brugerne et objektivt og pålideligt billede af den børsnoterede virksomheds finansielle stilling og indtjeningsudvikling i de pågældende perioder. Halvårsrapporten gav ikke et retvisende billede af koncernens og moderselskabets finansielle stilling samt resultatet af koncernens og moderselskabets aktiviteter, da det foreliggende materiale indikerer, at såvel periodens resultat som egenkapital er overvurderet, ligesom vi ikke finder, at der er grundlag for, at ledelsen i ledelsespåtegningen på halvårsrapporten udtaler: *"Vi anser ledelsesberetningen for at give en retvisende beskrivelse af de væsentligste risici og usikkerhedsfaktorer, som koncernen og moderselskabet står overfor."* Det er endvidere kritisabelt og ikke retvisende, at ledelsesberetningens redegørelse for forventningerne for hele året undervurderer nedskrivningsbehovet og risikoen for andre negative afvigelser i 2. halvår 2008, samt overvurderer den forventede indtjenning ved formidling af ejendomsprojekter..

Det er således på det foreliggende grundlag vores vurdering, at bankens direktion og bestyrelse har handlet ansvarspådragende overfor banken.